

Çocuklarda İnternet Bağımlılığı: Hemşirelik Alanında Yapılan ve YÖK Tez’de Yayınlanan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Internet Addiction in Children: Analysis of Graduate Theses in Nursing and Published in the Higher Education Council

¹Melek KILIÇ

Özet: Amaç: Türkiye’de hemşirelik alanında çocuklarda internet bağımlılığına ilişkin yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. **Gereç-Yöntem:** Bu araştırmadaki veriler, 16 Mayıs 2022- 26 Mayıs 2022 tarihleri arasında “Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Veri Tabanı”nda gelişmiş tarama kısmına “çocuk”, “internet bağımlılığı”, “hemşirelik” anahtar kelimeleri kullanılarak taranmıştır. **Bulgular:** Çalışmaya alınan lisansüstü tezlerin %87,5’inin yüksek lisans tezi olduğu, yapılan tezlerin %37,5’inin 2021 yılında yapıldığı, %50’sinin Hemşirelik Anabilim Dalı’nda yapıldığı ve %50’sinin tanımlayıcı araştırma deseninde yapıldığı saptanmıştır. **Sonuç:** Ülkemizde çocukların internet bağımlılığına ilişkin yapılan tezlerde çocuklardaki internet bağımlılığının sağlık sorunlarını artırdığı, yalnızlık seviyesi ile internet bağımlılığının doğru orantılı olduğu, ergenlerin anne-baba ile ilişkilerinin azalması sonucunda internet bağımlılığının arttığı görülmüştür. Geleneksek oyunların ve oyun temelli programların çocukların internet bağımlılıklarının azaltılmasında ve sosyal becerilerinin gelişmesinde etkili olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, İnternet Bağımlılığı, Hemşirelik.

Abstract: Aim: This study was conducted to examine the postgraduate theses on internet addiction in children in the field of nursing in Turkey. **Materials and Methods:** The data in this study were scanned using the keywords "child", "internet addiction", "nursing" in the advanced search section of the e Turkey’ National Thesis Center Database between 16 May 2022 and 26 May 2022. **Results:** It was determined that 87.5% of the postgraduate theses included in the study were postgraduate theses, 37.5% of the theses were made in 2021, 50% were made in the Nursing Department, and 50% were made in a descriptive research design. **Conclusion:** In the thesis on children’s internet addiction in our country, it has been seen that internet addiction in children increases health problems, the level of loneliness and internet addiction is directly proportional, and internet addiction increases as a result of the decrease in adolescents’ relationships with their parents. It has been determined that traditional games and game-based programs are effective in reducing children’s internet addiction and improving their social skills.

Keywords: Child, Internet Addiction, Nursing.

¹ Muş Alparslan Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Muş

Sorumlu yazar/ Corresponding Author: Melek KILIÇ

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-5714-8557>

Adres/Address: Muş Alparslan Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü

E-posta/e-mail: mlkvsr1995@gmail.com

Atıf: KILIÇ M (2022). Çocuklarda İnternet Bağımlılığı: Hemşirelik Alanında Yapılan ve YÖK Tez’de Yayınlanan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi MAUNSagBil.Derg.: 2(2);34-41.

Geliş tarihi/Received date: 28.06.2022

Düzeltilme tarihi/Revision date: 20.09.2022

Kabul tarihi/Accepted date: 17.11.2022

GİRİŞ

İnternet kelimesi, kökenini İngilizce'den almış ve Türkçe'ye genel ağ anlamını katarak kullanılmaya başlanmıştır. İnternet, elektronik işlemlerini birbirine bağlayan sistemlere verilen genel isme denmektedir (Ektiricioğlu ve ark.,2020). TÜİK'in "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması"na göre, internete erişim imkânı olan hane halkı oranı %92,0, 2021 yılında internet kullanım oranı 16-74 yaş arasındaki bireylerde %82,6 ve önceki yıl bu oranın 79.0 olduğu belirtilmiştir. Yine aynı araştırmada, internet kullanım oranının cinsiyete göre incelenmesinde, bu oranın erkeklerde %87,7 ve kadınlarda %77,5 olduğu görülmüştür(<https://data.tuik.gov.tr/>).

İnternet bağımlılığı ise internetin kullanımının fazla olması ve bu fazla kullanıma rağmen kendini kısıtlayamama durumudur (Ferrara ve ark.,2017). İnternet bağımlılığı yetişkinler ve çocuklarda görülebilmektedir. İnternet ortamına erişimin kolay olması, ebeveynlerin sınırlı denetlemesi ve oynanan sanal oyunlar, çocuğa interneti çekici hale getirmekte ve internet ortamında geçen zamanın artmasına sebep olmaktadır (Kumar ve ark.,2019).

İnternetin fazla kullanılmasının çocuğa fiziksel, psikososyal ve zihinsel harabiyete neden olduğu söylenebilir. Bağımlılık arttıkça çocuk ihtiyaçlarını yok saymaya başlayarak bilgisayar başında geçirdiği süreyi artırmaya çalışmaktadır. Çocuk bilgisayar başında vakit geçiremediği zaman yoksunluğa düşerek psikososyal sorunlar yaşamaya başlar, aksi halde internetin başında uzun süre geçirdiğinde de fiziksel ihtiyaçlarını yok saymaya başlamaktadır (Karaca ve ark.,2021). Yapılan çalışmalarda ergenlerin internette geçirdikleri zamanlarda öğün sayısını azalttığı, öğünlerini bilgisayar başında abur-cubur yiyerek geçirdiği, bazı hijyenik ihtiyaçlarını (el yıkama, banyo yapma) erteledikleri ve akademik başarılarının düştüğü belirtilmiştir (Gür ve ark., 2015; Gür ve ark.,2016).

İnternet bağımlılığını azaltmak koruyucu müdahalelerin etkisini artırmayı ve okul-aile iş birliğini gerektirmektedir. İnternet başında

geçirilen zamanın takip edilmesi, çocuğun arkadaş ve sosyal ortamıyla geçirdiği zamanın artırılması ve internet dışında oyun aktivitelerinin artırılması gerekmektedir. Kacar'ın 2020 yılında yaptığı tez çalışmasında geleneksel çocuk oyunlarının çocuğun internet kullanımını azaltılmasında ve çocuğun sosyal becerilerinin gelişmesinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. (Kacar,2020).

GEREÇ-YÖNTEM

Bu araştırma, Türkiye'de hemşirelik alanında çocuklarda internet bağımlılığını konu edinmiş olan lisansüstü tezleri incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu nedenle aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmaya çalışılmıştır:

- Tez türlerinin dağılımı nasıldır?
- Tez araştırma desenleri nelerdir?
- Tezlerin yıllar içerisindeki dağılımı nasıldır?
- Tezler hangi hemşirelik anabilim dalında yapılmıştır?
- Tezlerin sonuçları nelerdir?

Araştırma Yöntemi

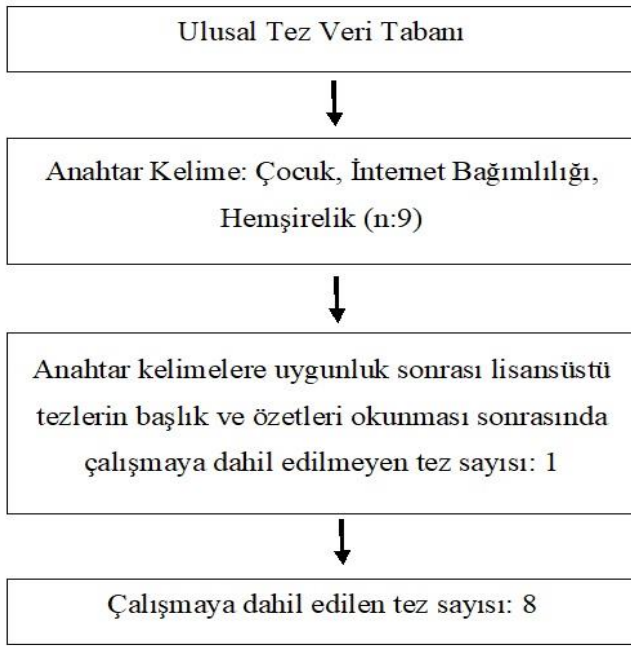
Araştırma retrospektif olarak yapılmış olup tanımlayıcı niteliktedir. Veriler 16 Mayıs 2022- 26 Mayıs 2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Bu amaçla, hemşirelik alanında çocukların internet bağımlılığına ilişkin yapılan ve Yök Tez'de yayınlanan lisansüstü tezleri geriye doğru incelenmiştir.

Araştırma Sonuçları

Araştırma verileri, "Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Veri Tabanı" taranarak toplanmıştır(<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>). Veriler toplanırken herhangi bir zaman dilimi esas alınmamış, veri tabanında yer almış tezler çalışma kapsamına alınmıştır. Veri tabanından ulaşılan lisansüstü tezlerin başlık ve özetleri okunmuş ve anahtar kelimelerle alakası olmayan tez(n=1) incelemenden çıkarılmıştır. Bu nedenle evrenin tamamına (n=9) ulaşılammış olup, 8 lisansüstü tez araştırma grubunu oluşturmuştur.

Çalışmaya Dahil Edilme Kriterleri

Çalışmaya dahil edilme kriterleri arasında yayın dilinin Türkçe olması, hemşirelik alanında onaylanmış ve tam metin erişimine açık olması, çalışmanın çocuklarda internet bağımlılığı ile yapılmış olması ve lisansüstü tez içeriğinin anahtar kelimelere uygun olması olarak belirlendi. Veri tabanında gelişmiş tarama kısmına “çocuk”, “internet bağımlılığı”, “hemşirelik” anahtar kelimeleri girilerek çıkan tezler esas alınmıştır.

Şekil 1: Araştırmaya dâhil edilen tezlerin akış şeması

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma literatür incelemesi olduğundan, insan ya da hayvan üzerinde etkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle etik kurulu onayına gerek duyulmamıştır.

Kısıtlılıklar/Sınırlılıklar

Bu araştırma, yalnızca Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Veri Tabanında paylaşıma açılan, hemşirelik alanında çocuklarda internet bağımlılığına ilişkin yapılan lisansüstü tezlerden oluşmaktadır.

BULGULAR

Bu araştırmada 8 lisansüstü tez olduğu, bunların %87,5'inin yüksek lisans, %12,5'inin doktora tezi olduğu, %50'sinin tanımlayıcı, %37,5'inin deneysel araştırma tipinde, Türkçe yazım diline sahip olduğu belirlenmiştir. Lisansüstü tezlerin %50'sinin Hemşirelik Anabilim Dalı'nda ve %25'inin 2020 yılında yapıldığı belirlenmiştir.

Lisansüstü tezlerin yayınlandığı yıllara, hemşireliğin hangi anabilim dalında olduğuna ve tezlerin araştırma desenleri dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Lisansüstü Tezlerin Genel Özellikleri (n=8)

		n	%
Lisansüstü Programa Göre	Yüksek Lisans	7	87,5
	Doktora	1	12,5
	Toplam	8	100,0
Yayınlandığı Yıllara Göre	2017	2	25
	2019	1	12,5
	2020	2	25
	2021	3	37,5
	Toplam	8	100,0
Anabilim Dalı'na Göre	Hemşirelik	4	50
	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	2	25
	Halk Sağlığı Hemşireliği	2	25
	Toplam	8	100,0
Araştırma Desenine Göre	Tanımlayıcı	4	50
	Yarı Deneysel	1	12,5
	Deneysel	3	37,5
	Toplam	8	100,0

Ülkemizde çocukların internet bağımlılığına ilişkin yapılan tezlerde çocuklardaki internet bağımlılığının sağlık sorunlarını artırdığı, yalnızlık seviyesi ile internet bağımlılığının doğru orantılı olduğu, ergenlerin anne-baba ile ilişkilerinin azalması sonucunda internet bağımlılığının arttığı görülmüştür (Kaplan,2017; Boz,2021; Yurdakul,2021). Sağlık çalışanlarının çocuklarının internet bağımlılığı açısından semptom göstermediği ve yalnızlık seviyelerinin düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Boz,2021). Özvatan'ın 2021 yılında yaptığı tez çalışmasında

öğrencilerin internet bağımlılık düzeyinin bir kardeşe sahip olanların ve üç ve üzeri kardeşe sahip olanlara oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir (Özvatan,2021). Geleneksel oyunların ve oyun temelli programların çocukların internet bağımlılıklarının azaltılmasında ve sosyal becerilerinin gelişmesinde etkili olduğu saptanmıştır (Kacar,2020).

Lisansüstü tezlerin yazar ve yılı, amacı, çalışmanın tipi, kullanılan ölçekleri, örneklem sayısı ve sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (n=8)

Yazarı/Yılı	Amaç	Çalışmanın Tipi	Kullanılan Ölçekler	Örneklem Sayısı	Sonuç
Nazife Kaplan/2017	Bu araştırma, ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılık düzeylerinin sağlık üzerine etkilerini belirlemek amacıyla yapılmış.	Nicel türde tanımlayıcı ve ilişkisel tip	- “Kişisel Bilgi Anket Formu”, -“İnternet Bağımlılık Ölçeği (İBÖ)”, Ailelerden toplanan verilerde: “Aile Kişisel Bilgi Anket Formu” -“Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği (AİBÖ)”	Örneklem sayısı 1374 ortaokul öğrencisi olarak belirlenmiştir.	İnternet bağımlılığının sağlık sorunlarıyla doğru orantılı olduğu sonucuna ulaşılmış.
Birgül Yaylacı/2019	Araştırma, okul öncesi eğitim kurumunda okuyan çocukların ebeveynleri ile ilişkilerinin internet kullanımı arasındaki etkiyi belirlemek amacıyla yapılmış.	Tanımlayıcı-ilişki arayıcı araştırma deseni	-“Kişisel Bilgi Formu”, -“İnternet Bağımlılığı Ölçeği”, -“Aile-Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği”, -“Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği”	Araştırma evrenini 4-6 yaş arasında toplam 183 çocuk oluşturmuştur ve 142 çocuğa ulaşılmıştır.	Aile-Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nin bazı alt boyutları ile Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği olumlu ilişki ve çatışma alt boyutlarında istatistiksel anlamlılık bulunmuş.
Hatice Yumru/2020	Erken ergenlik dönemindeki çocukların internet bağımlılıklarının düzeyini azaltmada Oyun Temelli İnternet Bağımlılığını Önleme Programının etkisini incelemek amacıyla yapılmış.	Araştırma ön test-son test kontrol gruplu deneysel araştırma tasarımı	-“Öğrenci Bilgi Formu”, -“İnternet Bağımlılık Ölçeği” -“Öğrenci İzlem Formu”	Araştırmanın örneklemini, 5. ve 6. sınıfta öğrenim gören, internet bağımlılık ölçeği puanı 50 ve üzerinde olan, aile izni alınan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 80 öğrenci (deney=40, kontrol=40) oluşturmuştur	Oyun temelli programın yüksek riskli adölesanların internet bağımlılık düzeyini azaltmada etkili olduğunu göstermiştir.
Dilek Kacar/2020	Araştırma geleneksel çocuk oyunlarının internet bağımlılığı, sosyal beceri ve stres düzeyine etkisini belirlemek amacıyla yapılmış.	Ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel tasarım	-“Kişisel bilgi formu”, -“Aile-çocuk internet bağımlılık ölçeği”, -“Sosyal becerileri değerlendirme ölçeği”, -“Sosyal beceri ölçeği”, -“Çocuklarda (8-11 yaş) algılanan stres ölçeği”	Müdahale grubu (n=20)ve kontrol grubu (n=22) olmak üzere toplam 42 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir.	Geleneksel çocuk oyunlarının internet kullanımının azaltılmasında, sosyal becerilerin artırılmasında etkili olduğu ancak stres düzeyini etkilemediği sonucuna ulaşılmış.

Ezgi Yurdakul/2021	Ebeveyn ve ergen değerlendirmesiyle ergenlerin internet bağımlılığının belirlenmesi amaçlı yapılmış.	Tanımlayıcı, ilişki arayıcı tasarım	-“Kişisel Bilgi Formları”, -“Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (YİBT-KF)”, -“Anababayla İlişkiler Ölçeği” -“Aile- Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği (AÇİBÖ)”	Araştırmanın örneklemini 196 öğrenci ve velisi olmak üzere toplam 392 kişi oluşturmuştur.	Ergenlerin, anne ve baba ile ilişkisi azaldıkça internet bağımlılığı puanları arttığı bulunmuş.
Özge Özvatan/2021	Çalışma, özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerde internet bağımlılığının belirlenmesi amacıyla yapılmış.	Tanımlayıcı – kesitsel araştırma deseni	-“Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği”, -“Özel Eğitime Devam Eden Çocuğun Teknoloji ve İnternet Kullanımı formu”	Denizli İli Merkezi'nde eğitim gören 9-18 yaş grubu 159 öğrenci ve ebeveynleri ile gerçekleştirilmiştir.	Öğrencilerin internet bağımlılık düzeyinin bir kardeşe sahip olanların kardeşi olmayan, üç ve üzeri kardeşe sahip olanlara oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir.
Buse Gizem Boz/2021	Bu araştırma, sağlık çalışanlarının çocuklarında görülen yalnızlık ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin araştırılması amacıyla yapılmış.	Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı araştırma deseni	-“Tanıtıcı Bilgi Formu”, -“Çocuklar İçin Yalnızlık Ölçeği”, -“İnternet Bağımlılığı Ölçeği”	Kars ilinde bulunan iki hastanede görev yapan sağlık çalışanlarının 8-12 yaş arası çocukları oluşturmuştur.	Sağlık çalışanlarının çocuklarında yalnızlık düzeyinin düşük düzeyde ve internet bağımlılığı açısından semptom göstermedikleri ve yalnızlık arttıkça internet bağımlılığının da arttığı sonucuna varılmış.
Şenay Şermet Kaya/2017	Bu araştırma okul sağlığı hizmetleri kapsamında yapılan Çözüm Odaklı Yaklaşım'a dayalı eğitim ve danışmanlığın ergenlerin problemleri internet kullanımı, uyku kalitesine etkisini belirlemek amacıyla yapılmış.	Ön test-Son test randomize kontrol gruplu deneysel çalışma	-“Öğrenci ve Aile Tanıtıcı Bilgi Formu”, -“İnternet Bağımlılığı Ölçeği”, - “Aile Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği”, -Pittsburgh Uyku Kalitesi İndeksi, -“Okul Başarı Çizelgesi”, -“Ev Ortamı Değerlendirme Formu”	Birinci aşama problemleri internet kullanımı 651 ergene yapılan tarama çalışmasından, ikinci aşama ise tarama sonrası problemleri internet kullanan ve uyku kalitesi kötü olan 22'si müdahale, 22'si kontrol olmak üzere toplam 44 ergene okul sağlığı hizmetleri kapsamına alınmıştır.	Ergenlerin problemleri internet kullanımını önleme ve uyku kalitesini arttırmada ÇOY'a dayalı okul sağlığı hemşireliği girişimlerinden yararlanılabilir.

TARTIŞMA

Bu araştırma, “Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Veri Tabanı” nda hemşirelikte çocuklukların internet bağımlılığına ilişkin olarak yayınlanmış olan 7 yüksek lisans, 1 doktora tezi incelenmiştir. Çalışmamızda, internet bağımlılığının çocuklarda çeşitli sağlık sorunlarına yol açtığı belirlenmiştir(Kaplan,2017). Zhou ve ark.’nın Çin’de bulunan 25 ilden çocukların (10-15 yaş arası) oluşturduğu örneklem grubunda, 2016 ve 2018 yıllarında Aile Paneli anketi yapılmış ve yapılan çalışmaya göre, internet bağımlılığı, çocuğun fiziksel ve zihinsel sağlığı üzerinde önemli bir olumsuz etkiye sahip olduğu, internet bağımlılığının çocuğun uyku ve egzersiz süresini azaltarak fiziksel ve zihinsel sağlığını bozduğunu göstermektedir (Zhou ve ark., 2022). 2019 yılında Güney Kore’de 553 ilköğretim öğrencisi ile yapılan diğer bir çalışmada, internet bağımlılığı riski yüksek olarak belirlenmiş öğrencilerin dikkat sorunları, kaygı, depresyon, sosyal sorunları ve saldırganlık davranışlarının diğer öğrencilere göre daha şiddetli olduğu vurgulanmıştır (Kim,2019).

Zhang Y ve ark.’nın 2022 yılında COVID-19 pandemisi sırasında ergenlerin internet bağımlılığı ve saldırgan davranış arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında, internet bağımlılığının COVID-19 salgını sırasında ergenlerin saldırgan davranışlarının önemli bir nedeni olduğunu belirtmişlerdir(Zhang ve ark.,2022). Türkiye’de bir araştırma hastanesine başvuran 395 adölesan ile yapılan bir çalışmada ise, COVID-19 salgın döneminde ergenlerin internet bağımlılığının arttığı ve buna bağlı olarak uyku kalitelerinin azaldığı gösterilmiştir (Daşdemir ve ark.,2022).

Tez verilerinin toplanmasında kullanılan yöntemler ölçek ve anketlerdir. Bu tür ölçme yöntemlerinin kullanılması kısa süre zarfında geniş örneklem grubuna ulaşmayı sağladığı söylenebilir (Büyüköztürk ve ark.;2018). Yapılan yüksek lisans tezlerinin sayısı doktora tezlerinden 7 kat fazladır. Bunun nedeni, yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinden daha kısa süre almasından dolayı kaynaklanmış olabilir.

Çocuklarda internet bağımlılığını azaltmada sağlık personellerine özellikle de hemşirelere büyük sorumluluklar düşmektedir. Ferrara ve ark.’nın internet bağımlılığının çocuklar üzerine etkilerini araştırdığı çalışmasında; sağlık personelinin, çocukların sağlık ve iyilik hallerinin değerlendirilmesinde ön saflarda yer aldığı ve bu nedenle ebeveynleri ve/veya velileri internet kullanımının riskleri ve avantajları hakkında bilgilendirmede kilit bir role sahip olduğu vurgulanmıştır (Ferrara ve ark.,2017; Pettoello-Mantovani ve ark.,2009).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuklarda internet bağımlılığının önlenmesinde çocuğun çevresindeki arkadaşları ve okul ortamının dikkatlice izlenmesi ve riskler yönünden değerlendirilmesi gerekmektedir. Yine çocuğun sosyalleşmesi için sosyal aktivitelerinin artırılması ve çocuğun internetle geçirdiği zamanın sınırlı hale getirilmesi önerilebilir. Yine çocuğu bağımlılıktan koruma ve önlemede ailenin yardımcı olması sağlanmalı ve ailenin bilgi eksikliği giderilerek bilinçli duruma getirilmesi sağlanabilir.

İnternetin çocuklar için bağımlılık haline gelmesi ve gün geçtikçe de artış göstermesi hemşirelik mesleğinin de göz ardı etmemesi

gereken bir durumdur. Hastanede yatan çocuğa bakım verirken hemşire ya da okullarda görevli olarak çalışan okul sağlığı hemşireleri çocuğu yakından gözlemlemeli ve sorunu saptadığında ve gerekli çözüm yolları arayarak çocuğun internet bağımlılığının kontrol altına alınmasında etkin rol oynamalıdır (Özakar,2019).

Hemşire, çocuğa aile merkezli bakım felsefesiyle yaklaşmalı ve çocukta gözlemlediği durumları önemsemeli ve ailesi ile paylaşmalıdır (Kök Eren,2013). Hemşire, çocuğun toplum içerisinde

fiziksel ve psikososyal sağlığının sürdürülmesi ve geliştirilmesinde yardımcı olmalı ve danışmanlık, koruyucu ve eğitici rollerini aktif kullanmalıdır (Özdemir ve ark., 2020).

Sağlık personelinin çocuklarda internet bağımlılığı ile bilgi sahibi olması, kurumlarda hizmet içi eğitimler verilmesi ve klinikte böyle bir durumla karşılaşıldığında sağlık personelinin danışmanlık hizmeti vererek aileyi yönlendirmesi sağlanabilir.

KAYNAKLAR

Boz, G.B. (2021). Sağlık çalışanlarının çocuklarında yalnızlık ve internet bağımlılığı. Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi, Kars.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Yirmi Beşinci Baskı). Ankara: Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.

Daşdemir, F., Orbatu, D., Bektaş, M., Özkan, B. (2022). Impact of the coronavirus disease 2019 pandemic on obesity, internet addiction, and sleep quality in adolescents. *Journal of Pediatric Nursing*, 66:196-201. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2022.07.011>.

Ektiricioğlu C, Arslantaş H, Yüksel R. (2020). Ergenlerde çağın hastalığı: Teknoloji bağımlılığı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 29(1): 51-64.

Ferrara, P., Corsello, G., Ianniello, F., Sbordone, A., Ehrich, J., Giardino, I., and PettoelloMantovani, M. (2017). Internet addiction: Starting the debate on health and wellbeing of children overexposed to digital media. *European Paediatric Association*, 191, 280-281.

Gür, K., Şişman, F. N., Şener, N., ve Çetindağ, Z. (2016). Internet addiction in Turkish adolescents and their postponed activities of daily living. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1): 32-38.

Gür, K., Yurt, S., Bulduk, S., Atagöz, S. (2015). Internet addiction and physical and psychosocial behavior problems among rural secondary school students. *Nursing and Health Sciences*, 17:331-338.

[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021). Erişim Tarihi: 24/05/2022.

Kacar D. (2020). Geleneksel Çocuk Oyunlarının İnternet Bağımlılığı, Sosyal Beceri ve Stres Düzeyine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Karaca S, Uyanık E, Kenç M, İşlek M, Aksu R, Öngün E, Ünsal Barlas G. (2021). Ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılığı ve depresif belirtiler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2):510-516.

Kök Eren H. (2013). Çocuklarda internet bağımlılığı ve ruhsal sorunlar. *Sağlıkla Dergisi*, 8: 40-41.

Kaplan N. (2017). Ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılık düzeylerinin sağlık üzerine etkilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İzmir.

Kaya Şermet Ş. (2017). Ergenlerde çözüm odaklı yaklaşımın problemlili internet kullanımı, uyku kalitesi ve okul başarısına etkisi. Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Kim JW. (2019) İnternet bağımlılığı olan ergenler: Çocuk davranışı kontrol listesinin psikolojik profili ve klinik etkileri. *European Neuropsychopharmacology* 29:311-312. <https://doi.org/10.1016/j.euroneuro.2019.09.452>

Kumar, N., Kumar, A., Mahto, S. K., Kandpal, M., Deshpande, A. N., and Tanwar, P. (2019). Prevalence of excessive internet use and its correlation with associated psychopathology in 11th and 12th grade students. *General Psychiatry*, 32, 1-8.

Yaylacı B. (2019). Okul öncesi çocuklarda ebeveyn çocuk ilişkisinin internet kullanımı üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.

Yumru H. (2020). Erken ergenlik dönemindeki çocuklarda internet bağımlılığını önlemede oyun temelli programın etkisi. Yüksek Lisans Tezi Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.

Yurdakul E. (2021). Ebeveyn ergen ilişkisinin ergenlerin internet bağımlılığını yordayıcı etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Özdemir S, Bülbül F, Balcı S, Türköz A. (2020). 11-18 yaş arasındaki adölesanların internet bağımlılık düzeyleri. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2): 83-92.

Özakar Akça S. (2019). Dezavantajlı ve Risk Altındaki Çocuklar. İçinde: Aydın D, Aba YA(Eds): Anne ve Çocuk Sağlığı. 1. Baskı. İstanbul Tıp Kitabevleri, İstanbul, s.513.

Özvatan Ö. (2021). Özel eğitim merkezine devam eden öğrencilerde teknoloji kullanımı ve internet bağımlılığının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Pamukkale.

Pettoello-Mantovani, M., Campanozzi, A., Maiuri, L. (2009). Family-oriented and family-centered care in pediatrics. *Ital J Pediatr* 35, 12. <https://doi.org/10.1186/1824-7288-35-12>.

Zhou M, Zhu W, Sun X, Huang L. (2022). Internet addiction and child physical and mental health: Evidence from panel dataset in China. *Journal of Affective Disorders*, 309: 52-62. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.04.115>.

Zhang Y, Hou Z, Wu Ş, Li X, Hao M, Wu X. (2022). The relationship between internet addiction and aggressive behavior among adolescents during the COVID-19 pandemic: Anxiety as a mediator. *Acta Psychologica* 227, <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2022.103612>.